

Handläggare
Christina Grönberg
Telefon: 08-508 25 904

Till
Socialnämnden
2017-08-22

Betänkandet Svensk social trygghet i en globaliserad värld (SOU 2017:5)

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Veronica Wolgast Karlberg
tf förvaltningschef

Sammanfattning

Förvaltningen har erhållit en remiss baserad på betänkandet svensk social trygghet i en globaliserad värld. Betänkandet föreslår förändringar i trygghetssystemen: socialförsäkring, hälso- och sjukvård samt arbetslöshetsförsäkring. Syftet är att skapa ett tydligt regelverk som både kan bevara det svenska sociala trygghetssystemet och möta de behov som uppstår i en alltmer globaliserad värld.

Förvaltningen är positiv till betänkandet som klargör och föreslår vissa förändringar inom områden som är av vikt för socialtjänsten. Det är exempelvis förslag om att orimlig belastning på det sociala biståndssystemet inte bör begränsas till socialtjänstlagen och förtydligande i utlänningslagen om att personen ska ha tillräckliga tillgångar för att inte bli en orimlig belastning på det sociala biståndssystemet. Förvaltningen delar också utredarens synpunkter att det finns områden som bör utredas vidare, såsom frågor kring uppehållsrätt.

Bakgrund

Förvaltningen har mottagit en remiss angående betänkandet svensk social trygghet i en globaliserad värld. Betänkandet består av två delar. Del ett innehåller bakgrundskapitel och beskrivningar av för uppdraget relevant gällande svensk rätt samt en fördjupad beskrivning av relevant internationell rätt. Del två innehåller utredningens överväganden och förslag. Socialdepartementet har skickat förslaget på remiss till bland andra Stockholms stad. Kommunstyrelsen har remitterat ärendet för yttrande till socialnämnden, arbetsmarknadsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning, Skärholmens stadsdelsförvaltning och Älvsjö stadsdelsförvaltning. Remisstiden sträcker sig till 30 augusti 2017.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 16 augusti och funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 17 augusti 2017.

Ärendet

Betänkandet svensk social trygghet i en globaliserad värld grundar sig på en utredning om trygghetssystemen (socialförsäkring, hälso- och sjukvård, arbetslöshetsförsäkring) och internationell rörlighet. Betänkandet föreslår åtgärder i syfte att skapa ett tydligt och lättillgängligt regelverk. Utredningens förslag ska både utgöra en balans mellan att bevara ett sammanhållet svenskt socialt trygghetssystem med hög legitimitet och de behov av internationell karaktär som finns i en alltmer globaliserad värld.

Grunden för trygghetssystemen

De svenska sociala trygghetssystemen utgår från tre grundprinciper – universell tillgång för alla, individuella rättigheter, samt solidarisk finansiering via sociala avgifter och skatter. Enligt utredningen ska denna grund kvarstå. Samtidigt finner utredningen skäl att förtydliga och anpassa regelverket kring bosättning och arbete, i syfte att upprätthålla tillit till systemen samt kunna underlätta gränsöverskridande rörlighet. Villkoren för att omfattas av och få tillgång till förmåner inom svensk social trygghet bör så långt som möjligt förutsätta att personen vistas lagligen i landet.

Gränsöverskridande rörlighet

EU-rätten tar sikte på att underlätta gränsöverskridande rörlighet. Arbetstagarnas särskilda rättigheter fastställs i Europaparlamentets och rådets förordning om arbetskraftens fria rörlighet inom unionen.¹ Rätt till social trygghet för unionsmedborgare i

gränsöverskridande situationer inom EU/EES regleras i förordningarna om samordning av de sociala trygghetssystemen.² Rörlighetsdirektivet avser att tydliggöra den fria rörligheten för unionsmedborgare och fastställer villkor och begränsningar vad gäller rätten att röra sig fritt och uppehålla sig inom EU.

Tolkning av sociala biståndssystemet

Utredaren anser att det sociala biståndssystemet, som i utlänningslagen nu uttryckligen anger att det är det sociala biståndssystemet enligt socialtjänstlagen, ska tolkas bredare än i dag.³ Bedömningen är att orimlig belastning på det sociala biståndssystemet inte bör begränsas till socialtjänstlagen eftersom andra former av bistånd än de som utgår enligt socialtjänstlagen kan anses omfattas av det sociala biståndssystemet. Utredningen föreslår därför att ta bort begränsningen ”enligt socialtjänstlagen” som framgår i 8 kap.

Utlänningslagen

Utredningen menar att det kan finnas behov av att förtydliga en del i utlänningslagen kring rörlighetsdirektivet.⁴ För närvarande anges att en EES-medborgare har uppehållsrätt i mer än tre månader om hen har tillräckliga tillgångar för sin försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i Sverige. Förslaget är att förtydliga att personen ska ha tillräckliga tillgångar för att inte bli en orimlig belastning på det sociala biståndssystemet, samt ha heltäckande sjukförsäkring (för uppehållsrätt överstigande tre månader). Det skulle innebära en bredare bedömning än att en person endast har tillräckliga medel för sin och sina familjemedlemmars försörjning.

Ersättning vid arbetslöshet

För inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet krävs enligt svensk lagstiftning minst 12 månaders medlemskap (medlemsvillkor) i en arbetslöshetskassa, utöver övriga villkor för rätt till ersättning. Vid en gränsöverskridande situation uppstår frågor om vilka perioder som ska räknas för att uppfylla medlemsvillkoret.

Arbetslöshetskassorna tillämpar lagstiftningen och bedömer om en sökande uppfyllt villkoret. En dom i Högsta förvaltningsdomstolen har medfört att det utvecklats en praxis hos arbetslöshetskassorna där tid som medlem under arbete utomlands (kvarstående medlemskap) räknats med vid uppfyllandet av medlemsvillkoret. Denna praxis har uppstått ur en otydlighet i lagstiftningen om vem som omfattas av den svenska arbetslöshetsförsäkringen och under

² Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 och tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004

³ Art 7 och 14 i rörlighetsdirektivet (vilka anger sociala biståndssystemen samt EU-domstolens och svensk rättspraxis).

⁴ 3 kap. 3 § 3 och 4 i UtL, artikel 7.1 b i rörlighetsdirektivet.

vilken tid. Den problematiska tillämpningen av kvarstående medlemskap bör lösas genom att tydliggöra i lagstiftningen att medlemskapet i arbetslöshetskassa i Sverige ska vara knutet till arbete i Sverige.

Informationsutbyte mellan myndigheter

Under analysen av förutsättningarna för en effektiv och rättssäker administration har det framkommit ett behov av förbättrade möjligheter till informationsutbyte mellan Skatteverket och Försäkringskassan när det gäller vilken medlemsstats lagstiftning en person ska omfattas av i gränsöverskridanden situationer. Utredningen menar att myndigheter (för att kunna fullgöra sina ålagda uppgifter) i vissa fall måste få tillgång även till information som är sekretessbelagd hos andra myndigheter. Utifrån det material som Skatteverket och Försäkringskassan bidragit med i utredningen handlar det om uppgifter som förekommer i skatteärenden, som behövs för korrekta beslut i enlighet med tillämplig lagstiftning. Det handlar om uppgifter kring anställning, bosättning och inkomst av tjänst.

Fortsatt utredning

I betänkandet lyfts tre områden som det kan finnas anledning att utreda vidare:

- Uppehållsrätt: andra medlemsstater hanterar frågan om uppehållsrätt i samband med gränsöverskridande personrörlighet genom betydligt mer omfattande prövning än Sverige. Sverige har dock för närvarande inget systematiskt sätt att pröva om EU/EES-medborgare som har för avsikt att stanna längre tid än tre månader i landet har uppehållsrätt.
- Tolkning av EU-rätten: försöka underlätta för myndigheter i tolkning av tillämpning av EU-rätten genom att utarbeta ändamålsenliga beskrivningar och förarbeten.
- Gränsöverskridande hälso- och sjukvård: enligt förordning 883/2004 beträffande de delar som åligger den kommunala hälso- och sjukvården. Det saknas i dag en grundläggande kunskapsöversikt beträffande patienter som får vård i Sverige och där också hänsyn tas till Sveriges uppdelning av ansvaret på flera huvudmän. Frågan är komplicerad då viss hälso- och sjukvård är intimt sammankopplad med socialtjänstområdet. En översyn bör därmed göras av en särskild utredning. Socialtjänstlagen ligger även utanför denna utrednings uppdrag.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till betänkandet som klargör och föreslår vissa förändringar inom områden som är av vikt för socialtjänsten, såsom:

- Förslaget att orimlig belastning på det sociala biståndssystemet inte bör begränsas till socialtjänstlagen då andra former av bistånd (än de som utgår enligt socialtjänstlagen) kan anses omfattas av det sociala biståndssystemet.
- Förändringen i utlänningslagen som förtydligar att personen ska ha tillräckliga tillgångar för att inte bli en orimlig belastning på det sociala biståndssystemet, samt ha heltäckande sjukförsäkring (för uppehållsrätt överstigande tre månader).
- Förändringen kring informationsutbyte emellan myndigheter som möjliggör att myndigheter i vissa fall måste få tillgång även till sådan information som är sekretessbelagd hos andra myndigheter.

Förvaltningen delar utredarens synpunkter när det gäller områden som bör utredas vidare. För kommuner är frågor kring uppehållsrätt, tolkning av EU-rätten och den gränsöverskridande hälso- och sjukvården komplicerade frågor som är värdefullt att få vägledning i. Liksom tidigare bör nödbistånd finnas, att vid akuta situationer kunna erbjuda exempelvis vård, logi, mat och hemresa (efter en nödprovning).

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Betänkande svensk social trygghet i en globaliserad värld (SOU 2017:5)